

ΠΛΑΤΩΝΟΣ - ΣΥΜΠΟΣΙΟ

Η ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΗ 201d1 – 212c2

ΜΕΡΟΣ 7ο (209e5 – 210e1): Ο έρωτας ακολουθεί συγκεκριμένα στάδια στην εξέλιξή του

Όλοι οι άνθρωποι ξεκινούν με πρώτο βήμα τον έρωτα που εμφυσά μέσα στην ψυχή τους η ομορφιά ενός σώματος. Το δεύτερο βήμα είναι η μετατροπή των ανθρώπων αυτών σε εραστές όλων γενικώς των ωραίων σωμάτων. Το τρίτο και πιο αποφασιστικό βήμα είναι η μετατροπή τους σε εραστές των θεσμών και της γνώσεως γενικώς.

- 209 e 5 Ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἐρωτικά ἴσως, ὦ Σώκρατες, κἂν σὺ
 210 a 1 μνηθείης· τὰ δὲ τέλεα καὶ ἐποπτικά, ὧν ἕνεκα καὶ ταῦτα
 ἔστιν, ἐάν τις ὀρθῶς μετή, οὐκ οἶδ' εἰ οἶός τ' ἂν εἴης.
 ἐρῶ μὲν οὖν, ἔφη, ἐγὼ καὶ προθυμίας οὐδὲν ἀπολείψω·
 πειρῶ δὲ ἔπεσθαι, ἂν οἶός τε ᾦς. δεῖ γάρ, ἔφη, τὸν ὀρθῶς
 5 ἰόντα ἐπὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἄρχεσθαι μὲν νέον ὄντα ἰέναι
 ἐπὶ τὰ καλὰ σώματα, καὶ πρῶτον μὲν, ἐὰν ὀρθῶς ἡγήται
 ὁ ἡγούμενος, ἐνὸς αὐτὸν σώματος ἐρᾶν καὶ ἐνταῦθα γεννᾶν
 λόγους καλοὺς, ἔπειτα δὲ αὐτὸν κατανοῆσαι ὅτι τὸ κάλλος
 210 b 1 τὸ ἐπὶ ὀτρωοῦν σώματι τῷ ἐπὶ ἐτέρῳ σώματι ἀδελφόν ἐστι,
 καὶ εἰ δεῖ διώκειν τὸ ἐπ' εἶδει καλόν, πολλὴ ἄνοια μὴ οὐχ
 ἓν τε καὶ ταῦτόν ἡγεῖσθαι τὸ ἐπὶ πᾶσιν τοῖς σώμασι κάλλος·
 τοῦτο δ' ἐννοήσαντα καταστῆναι πάντων τῶν καλῶν σωμάτων
 210 b 5 ἐραστήν, ἐνὸς δὲ τὸ σφόδρα τοῦτο χαλάσαι καταφρονή-
 σαντα καὶ σμικρὸν ἡγησάμενον· μετὰ δὲ ταῦτα τὸ ἐν ταῖς
 ψυχαῖς κάλλος τιμιώτερον ἡγήσασθαι τοῦ ἐν τῷ σώματι,
 ὥστε καὶ ἐὰν ἐπιεικὴς ὦν τὴν ψυχὴν τις κἂν σμικρὸν ἄνθος
 210 c 1 ἔχη, ἐξαρχεῖν αὐτῷ καὶ ἐρᾶν καὶ κήδεσθαι καὶ τίκτειν λόγους
 τοιοῦτους καὶ ζητεῖν, οἵτινες ποιήσουσι βελτίους τοὺς
 νέους, ἵνα ἀναγκασθῇ αὐτὸ θεάσασθαι τὸ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι
 καὶ τοῖς νόμοις καλὸν καὶ τοῦτ' ἰδεῖν ὅτι πᾶν αὐτὸ αὐτῷ
 210 c 5 συγγενές ἐστιν, ἵνα τὸ περὶ τὸ σῶμα καλὸν σμικρόν τι
 ἡγήσεται εἶναι· μετὰ δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα ἐπὶ τὰς ἐπιστήμας
 ἀγαγεῖν, ἵνα ἴδῃ αὐτὸ ἐπιστημῶν κάλλος, καὶ βλέπων πρὸς
 210 d 1 πολὺ ἤδη τὸ καλὸν μηκέτι τὸ παρ' ἐνί, ὥσπερ οἰκέτης,
 ἀγαπῶν παιδαρίου κάλλος ἢ ἀνθρώπου τινὸς ἢ ἐπιτηδευ-
 ματος ἐνός, δουλεύων φαῦλος ἢ καὶ σμικρολόγος, ἀλλ' ἐπὶ
 τὸ πολὺ πέλαγος τετραμμένος τοῦ καλοῦ καὶ θεωρῶν πολ-
 210 d 5 λούς καὶ καλοὺς λόγους καὶ μεγαλοπρεπεῖς τίκτηι καὶ διανοή-
 ματα ἐν φιλοσοφίᾳ ἀφθόνως, ἕως ἂν ἐνταῦθα ῥωσθεῖς καὶ
 αὐξηθεῖς κατίδῃ τινὰ ἐπιστήμην μίαν τοιαύτην, ἣ ἐστι καλοῦ
 210 e 1 τοιοῦδε.

ΣΧΟΛΙΑ

210e1 Ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἐρωτικά: αιτιατική της αναφοράς. **210a1 καὶ ταῦτα:** ‘όλα αυτά εδώ που τώρα συζητάμε’. **a8 αὐτὸν κατανοῆσαι:** ενν. πάλι το ‘δεῖ’. **b2 πολλή ἄνοια:** ενν. ‘ἐστί’. **μὴ οὐχί...ἡγεῖσθαι:** η διπλή ἄρνηση στο απαρέμφατο το καθιστά του Πλαγίου λόγου και όχι τελικό ως αντικείμενο. Δηλ. αν ἔλεγε ‘πολλή ἄνοια μὴ ἡγεῖσθαι’ θα σήμαινε ‘εἶναι μεγάλη ανοησία να μη πιστεύει ὅτι...’, ενώ τώρα κρύβεται πλάγιος λόγος με την λογική ὅτι ‘εἶναι μεγάλη ανοησία να λέει πως δεν πιστεύει ὅτι...’. **b4 καταστήναι:** εξαρτάται από το ενν. από πιο πάνω ρ. ‘δεῖ, 210a4’. **b5 ἐνὸς δὲ τὸ σφόδρα τοῦτο χαλάσαι:** πάλι ενν. το ρ. ‘δεῖ’, ‘τὸ σφόδρα δὲ <ἐρᾶν> ἐνὸς τοῦτο <δεῖ> χαλάσαι και το να αγαπά με πάθος ἓνα μόνο σῶμα, αυτό πρέπει να το καταστείλει’, ενώ το απαρέμφατο ‘χαλάσαι’ εξαρτάται πάλι από το ενν. ‘δεῖ’. **b7 ἡγήσασθαι:** ομοίως από το ενν. ‘δεῖ’. **b8 ἔαν...κᾶν σμικρὸν ἄνθος ἔχῃ:** ο υποθετικός σύνδεσμος εἶναι ο ‘ἔαν’. Ο σύνδ. ‘κᾶν = καὶ ἄν’ δεν εισάγει πρόταση, αλλά απλῶς επιτείνει την υποθετική σημασία του επιθ. ‘σμικρόν’. **210c1 ἐξαρκεῖν:** από το ‘δεῖ’ **καὶ ἐρᾶν καὶ κῆδεσθαι:** ενν. η γενική ‘τούτου τοῦ σώματος’. **c3-4 τὸ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τοῖς νόμοις καλόν:** η ομορφιά του νεανικού σώματος θα αναγκάσει τον εραστή να εκτιμήσει και την ‘ομορφιά’ που υπάρχει ως ἔννοια στους θεσμούς της πόλεως και στις συνήθειές της. **c4 ὅτι πᾶν αὐτό:** δηλ. ‘τὸ κάλλος’ **αὐτῷ:** δοτική της συνοδείας με το ‘συγγενές ἐστίν’, ‘ὅτι δηλ. η ἔννοια της ομορφιάς και του κάλλους ἔχει μια συγγένεια στις ὅποιες διαφορετικές μορφές της’. Δηλ. η ‘ομορφιά’ εἶναι μία και μοναδική, ἔστω κι αν εμφανίζεται με διαφορετική εικόνα σε διαφορετικές περιπτώσεις. **c5 σμικρόν:** ὅταν ο εραστής αὐτός (αλλά και κάθε εραστής) κάνει ὅλες αυτές τις προηγούμενες διαπιστώσεις, τότε θα καταλήξει υποχρεωτικά στο συμπέρασμα ὅτι η ομορφιά που του ἔκανε την αρχική ἐντύπωση, δηλ. η ομορφιά ἐνός νεανικού σώματος, δεν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά μόνο ἓνα μικρό μέρος της γενικής ἔννοιας ‘ομορφιά’. **c6 μετὰ δέ:** δηλ. σαν συνέπεια της διαπιστώσεως που θα ἔχει κάνει ο ‘εραστής’, ὅτι δηλ. η ἔννοια της ‘ομορφιάς’ δεν εἶναι μία και ενιαία, αλλά υποδιαιρείται σε ἰσότιμα τμήματα και κατηγορίες. **ἐπὶ τὰς ἐπιστήμας:** ο ‘εραστής’ αὐτός θα περάσει πλέον από την ἔρωτα που ἔως πριν λίγο ἔνοιωθε για τα σώματα, στον ἔρωτα για την ανακάλυψη της ‘γνώσεως’, αφού η ‘γνώση’ εἶναι μία από τις υποδιαιρέσεις και κατηγορίες της ‘ομορφιάς’. **c7 καὶ...μηκέτι...φαῦλος ᾗ:** ο σύνδεσμος ‘καί’ ἐνώνει την προηγούμενη τελική πρόταση με τον ‘ἵνα’ με την ἀμέσως ἐπόμενη, καθώς μετὰ τον ‘καί’ ενν. πάλι ο σύνδεσμος ‘ἵνα’. **βλέπων:** αιτιολ.μετχ. **210d1 πολὺ:** κατηγορηματικός προσδ. του τρόπου. **d3 ἀλλ’...τίκτε:** τελική πρόταση καθώς μετὰ τον ‘ἀλλ’ ενν. πάλι ο σύνδ. ‘ἵνα’. **d4 καὶ θεωρῶν:** ως αντικ. ενν. πάλι η αιτιατ. ‘τὸ πέλαγος’.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Σε αυτά λοιπόν τα ζητήματα του ἔρωτα πιθανόν, Σωκράτη, ἀκόμη κι εσύ να εἶναι δυνατόν να μνηθεῖς. Ὅμως ὅσον ἀφορᾷ την τελειότητα και την ἀνώτατη θεώρηση, για χάρη των ὁποίων υπάρχουν και συμβαίνουν αυτά εδώ, αν κάποιος συμμετάσχει σ’ αυτά με τον σωστό τρόπο, δεν γνωρίζω αν ἔχεις την δυνατότητα. Παρ’ ὅλα αυτά ὁμως, εἶπε η Διοτίμα, ἐγὼ δεν θα ὑστερήσω καθόλου ὅσον ἀφορᾷ την καλή μου διάθεση. Προσπάθησε λοιπόν να με παρακολουθήσεις, αν βέβαια ἔχεις αὐτήν την δυνατότητα. Πρέπει λοιπόν, εἶπε, αὐτός που θα κατευθυνθεῖ σε αὐτό εδώ το ζήτημα με τον σωστό, να ξεκινᾷ να βαδίζει ἤδη από την νεαρή του ηλικία προς τα ωραία σώματα, και κατ’ ἀρχήν, αν ο εκπαιδευόμενος εκπαιδεύεται με τον σωστό τρόπο, πρέπει αὐτός να νοιώσει τον ἔρωτα για ἓνα μόνο σῶμα και εδώ ακριβῶς να παρᾷγει ωραίες σκέψεις, και κατόπιν αὐτός να κατανοήσει ὅτι η ομορφιά που υπάρχει στο οποιοδήποτε σῶμα, ἔχει μια ἀδελφική ομοιότητα με την ομορφιά που υπάρχει και σε ἄλλο σῶμα, και ὅτι αν πρέπει ἀκολουθεῖ την ομορφιά που υπάρχει στην ἐξωτερική ἐμφάνιση, εἶναι μεγάλη ανοησία το ὅτι δεν πιστεύει πως εἶναι ἓνα και το αὐτό η ομορφιά σε ὅλα γενικῶς τα σώματα. Και αφού το κατανοήσει αὐτό, πρέπει να γίνεῖ εραστής ὅλων γενικῶς των ωραίων σωμάτων, και να μετριάσει την σφοδρὴ του ἐπιθυμία για ἓνα μόνο σῶμα περιφρονώντας το και θεωρώντας ὅτι αὐτό εἶναι ἀσήμαντο. Και κατόπιν πρέπει να θεωρήσει την ομορφιά που υπάρχει στις ψυχές ως μεγαλύτερης ἀξίας συγκριτικά με την ομορφιά που υπάρχει στο σῶμα, ὥστε ἀκόμη κι αν κάποιος, ενώ εἶναι ἀρκετὰ καλλιεργημένος στην ψυχὴ του, ἔχει ἔστω κι ἓνα μικρὸ δείγμα κάλλους, να του εἶναι ἀρκετό και να νοιώθει ἔρωτα και ενδιαφέρον γι’ αὐτό το σῶμα, ἀλλά και να βγάζει

από μέσα του λόγια τέτοια και να τα επιδιώκει, τα οποία θα κάνουν τους νέους ακόμη καλύτερους, για να υποχρεωθεί πάλι να αντικρύσει την ομορφιά που υπάρχει στους θεσμούς και στις συνήθειές μας, αλλά και να διαπιστώσει αυτό εδώ το πράγμα, ότι δηλ. γενικώς αυτή η ομορφιά έχει μια συγγένεια στις εκφάνσεις της, με αποτέλεσμα αυτός ο εραστής να θεωρήσει ότι η ομορφιά του σώματος είναι ένα μικρό μέρος. Κατόπιν μετά τους θεσμούς πρέπει να οδηγηθεί στις ποικίλες μορφές της γνώσεως, για να διαπιστώσει πάλι την ομορφιά των γνώσεων, και με σκοπό, επειδή ακριβώς τώρα ατενίζει προς την έννοια της ομορφιάς σαν κάτι το πολύπλευρο κι όχι πλέον σαν κάτι που εντοπίζεται σε ένα μόνο χώρο, όπως ατενίζει ένας δούλος, με το να αγαπά την ομορφιά ενός συγκεκριμένου νέου ή κάποιου συγκεκριμένου ανθρώπου ή μιας συγκεκριμένης ασχολίας, να μην είναι ανόητος παριστάνοντας ένα δούλο, και μικροπρεπής, αλλά ώστε στρέφοντας το ενδιαφέρον του προς τον τεράστιο αυτόν ωκεανό της ομορφιάς και αντικρίζοντάς τον, πολλά και ωραία λόγια και σημαντικά να δημιουργεί ο ίδιος, όπως και σκέψεις μέσα σε μία ατελείωτη φιλοσοφία, έως ότου σ' αυτό πλέον το στάδιο έχοντας δυναμώσει και μεγαλώσει, δει καθαρά κάποια γνώση τέτοια που να είναι μοναδική, η οποία έχει σαν γνώρισμά της αυτήν εδώ την ομορφιά.